گزارش

«چالش قانون» گزارشهای پژوهشی پژوهشکده شورای نگهبان را معرفی، نقد و بررسی (۸۷) میکند

تحلیل مبانی اصل شانزدهم قانون اساسی

دکتر محمدرضا ناری ابیانه

اشاره: پژوهشکده شورای نگهبان، بازوی تحقیقاتی شورای نگهبان در انجام وظایفی است که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر عهده این شورا قرار داده است. گزارش های پژوهشی یکی از مجموعه آثار علمی منتشر شده از سوی این پژوهشکده است که توسط گروه های علمی پژوهشی شاغل در آن انجام شده است. گزارش های پژوهشی معمولا به مفاهیم پایه مرتبط با وظایف شورای نگهبان می پردازد. «چالش قانون» ضمن اعلام آمادگی برای انعکاس متن جوابیه پژوهشکده شورای نگهبان، پیشاپیش از حسن توجه و پیشنهادات سازنده اندیشمندان و نخبگان سپاسگزاری می کند. این نوشتار به معرفی، نقد و بررسی گزارش پژوهشی تحلیل مبانی نظام جمهوری اسلامی ایران: تحلیل مبانی اصل شانزدهم قانون اساسی می پردازد که هم اکنون از نظر خوانندگان گرامی می گذرد:

اصل شانزدهم قانون اساسی

از آن جا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس ها و در همه رشته ها تدریس شود.

معرفی گزارش

شناسنامه
عنوان: تحلیل مبانی نظام جمهوری اسلامی ایران: تحلیل مبانی اصل شانزدهم قانون اساسی
مولف: آیت الله عباس کعبی
تحقیق و تنقیح: محسن ابوالحسنی
ویراستار تخصصی: علی بهادری جهرمی
دفتر: مطالعات نظام سازی اسلامی
شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۱۵۸
تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۰/۲۱
تعداد صفحات: ۱۲ صفحه
ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان
منبع: درگاه الکترونیک پژوهشکده شورای نگهبان

در مقدمه گزارش اینگونه آمده است: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، پس از آن که در اصل پانزدهم، فارسی را به عنوان زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران اعلام کرد و جایگاه و حیطه آزادی فعالیت زبان های محلی را نیز مقرر داشت، در اصل شانزدهم زبان عربی را موضوع خود قرار داده است. بنا بر آنچه در این اصل آمده است، زبان عربی به خاطر این که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی است و آمیخته با زبان و ادبیات فارسی است، می بایست پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس ها و رشته ها آموزش داده شود. جایگاه خاصی که قانون گذار اساسی برای زبان عربی قائل شده و اصلی از اصول قانون اساسی را به آن اختصاص داده و آن را در زمره اصول شکلی نظام به حساب آورده است، این سوال را پیش می آورد که چه خصوصیتی در زبان عربی وجود دارد که شایسته چنین توجهی است؟

در مبحث اول گزارش با عنوان جایگاه زبان عربی در جمهوری اسلامی ایران اینگونه آمده است: پس از این که قانون گذار اساسی در اصل پانزدهم، فارسی را زبان و خط مشترک و رسمی مردم معرفی کرد، بلافاصله در این اصل به ضرورت آموزش زبان عربی در مدارس میپردازد. در ظاهر امر این اصل و اصل پانزدهم متناقض به نظر می رسند. ضرورت الزام به آموزش زبانی غیر از زبان رسمی در کشور، نیازمند دلایل موجهی است که بتواند این ضرورت را توجیه کند، در غیر این صورت گویای رویه متناقض قانون گذار اساسی خواهد بود. از همین روست که در فرآیند تدوین این اصل بر خلاف غالب موارد، انگیزه و هدف از تصویب این اصل نیز در متن اصل گنجانده شده است. جایگاه زبان عربی در ایران، به جهات مختلفی فراتر از یک زبان محلی است که گروهی از ملت ایران به آن تکلم می کنند. یعنی بدیهی است که زبان عربی نه از این جهت که زبان یکی از اقوام ایرانی است، این چنین جایگاهی در قانون اساسی یافته است؛ که در این صورت بعضی دیگر از زبان ها به دلایل مختلف احتمالا در اولویت قرار می گرفتند.

در مبحث دوم گزارش با عنوان مبانی فقهی اساسی سازی فراگیری زبان عربی در قانون اساسی اینگونه آمده است: در میان مذاهب مختلف اسلامی، جایگاه زبان عربی محل اختلاف است. ابن تیمیه – که بنیانگذار فکری وهابیت به شمار می رود- معتقد است با توجه به این که قرآن به زبان عربی نازل شده و حکمت ها و معارف اسلامی با این زبان تبیین شده اند و پیشگامان در دین به این زبان سخن می گفته اند و از آنجا که معرفت به چیزی بدون آگاهی از زبان آن ممکن نیست، زبان عربی جزیی از دین خواهد بود و در نتیجه استفاده از غیر این زبان مگر به مقدار ضرورت، کراهت خواهد داشت و استفاده از زبان غیر عربی باعث تشبه به اعاجم خواهد شد. در جمع بندی گزارش اینگونه آمده است: قانون اساسی که در اصل پانزدهم، زبان و خط مشترک و رسمی مردم ایران را فارسی معرفی کرده بود، بلافاصله در اصل شانزدهم آموزش زبان عربی را پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس ها و در همه رشته ها الزامی می سازد. این اقدام قانون گذار اساسی که شاید در ظاهر متناقض با رسمیت بخشیدن به زبان فارسی در کشور به نظر برسد، نیازمند دلیل متقن و محکمی است که در خود اصل به آن اشاره شده است.

ارزیابی بخش های گزارش

الف) عنوان
- آیا عنوان گزارش بیان گر اهمیت موضوع آن است؟ بله
- آیا محتوای گزارش در راستای بحث و بررسی پیرامون عنوان تهیه و ارائه شده است؟ خیر
- آیا نام دست اندرکاران تهیه و انتشار گزارش بطور کامل شامل نام و نام خانوادگی، رتبه علمی، محل کار و نشانی پست الکترونیک در گزارش قید شده است؟ خیر

الف) چکیده
- آیا چکیده دقیقا آینه تمام نمای مطالعه است؟ گزارش فاقد چکیده است.
- اگر چکیده به تنهایی مورد بررسی قرار گیرد، آیا به اندازه کافی خلاصه و چکیده کل مقاله است؟ گزارش فاقد چکیده است.
- آیا چکیده گزارش دارای بخش واژگان کلیدی است؟ گزارش فاقد چکیده است.

ب) فهرست
- آیا گزارش دارای فهرست اجمالی و تفصیلی است؟ گزارش دارای فهرست اجمالی است.
- آیا جدول ها، نمودارها و تصاویر دارای فهرست جداگانه اند؟ خیر
- آیا گزارش دارای فهرست اعلام و اشخاص، مکان ها و ... است؟ خیر

پ) مقدمه
- آیا مقدمه، توجیه منطقی از مطالعه و یا هدف از مقاله (بیانی از مشکل موجود و بررسی متون) را شامل می شود؟ خیر
- آیا اهداف مطالعه به وضوح شرح داده شده است؟ خیر
- آیا از واژگان کلیدی و اصطلاحات مهم گزارش تعاریف مشخص ارائه شده است؟ خیر
- آیا پیشینه تاریخی بحث مورد نظر در منابع معتبر داخلی و خارجی در گزارش مطرح شده است؟ خیر

ت) روش کار
- آیا از روش های معتبر و قابل اعتماد استفاده شده است؟ روش گزارش توصیفی و اقتباسی است.
- آیا روش های انتخاب شده توسط نویسندگان قادر به پاسخ به سوالات تحقیق می باشد؟ خیر
- آیا روش های مورد استفاده به وضوح شرح داده شده اند؟ خیر
- اگر یک مطالعه تحقیقاتی مشابه توسط محققین دیگری انجام شود، می تواند همین نتایج را در پی داشته باشد؟ خیر

ث) یافته ها
- آیا یافته ها به خوبی سازماندهی شده است؟ خیر
- آیا نتایج به وضوح شرح داده شده است؟ خیر
- آیا روش های آماری مناسب انتخاب شده است؟ خیر
- راستی آزمایی نتایج گزارش از طریق کدام آزمون انجام شده است؟ خیر
- آیا نتایج گزارش از روایی و پایایی قابل قبول برخوردار است؟ خیر

ج) بحث
- آیا نتایج مهم به اختصار بیان شده است؟ خیر
- آیا نویسندگان مشخصا بیان کرده اند که فرضیه آنها در این مطالعه ثابت شده یا نه؟ خیر
- آیا یافته های این مطالعه با مطالعات مشابه پیشین در این زمینه مقایسه شده است؟ خیر
- آیا محدودیت های مطالعه ذکر شده است؟ خیر
- آیا برای انجام پژوهش های بعدی پیشنهاداتی ارائه شده است؟ خیر

چ) جدول ها، نمودارها و تصاویر
- آیا مدل مفهومی گزارش در قالب شکل ارائه شده است؟ خیر
- آیا جدول ها، نمودارها و شکل ها ویژگی های کلیدی مطالعه را نشان می دهند؟ گزارش فاقد جدول ها، نمودارها و شکل ها است.
- آیا تصاویر، جدول ها و نمودارها شفاف و قابل فهم هستند و دارای بالانویس و زیرنویس مناسب می باشند؟ گزارش فاقد جدول ها، نمودارها و شکل ها است.

ح) پیوست ها
- آیا پیوست های گزارش حاوی اطلاعات مفید است؟ گزارش فاقد پیوست است.
- آیا پیوست ها به کسب آگاهی بیشتر در مخاطبان کمک می کند؟ گزارش فاقد پیوست است.
- آیا پیوست ها حاوی فرم ها و اسناد مرتبط با گزارش است؟ گزارش فاقد پیوست است.

خ) منابع
- آیا منابع کافی برای اهداف این مطالعه در جامعه وجود دارد؟ بله
- آیا سبک نوشتن منابع منطبق با دستورالعمل های علمی است؟ بله
- آیا منابع مهم و کلیدی به روز بوده اند و با دقت گزارش شده اند؟ خیر
- شیوه ارائه مستندات و ارجاعات در گزارش چگونه است؟ بصورت پاورقی
- آیا گزارش منابعی برای مطالعه بیشتر مخاطبان ارائه کرده است؟ خیر
- آیا گزارش از منابع بین بخشی و بین رشته ای داخلی و خارجی معتبر استفاده کرده است؟ خیر

قانون اساسی که در اصل پانزدهم، زبان و خط مشترک و رسمی مردم ایران را فارسی معرفی کرده بود، بلافاصله در اصل شانزدهم آموزش زبان عربی را پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس ها و در همه رشته ها الزامی می سازد. این اقدام قانون گذار اساسی که شاید در ظاهر متناقض با رسمیت بخشیدن به زبان فارسی در کشور به نظر برسد، نیازمند دلیل متقن و محکمی است که در خود اصل به آن اشاره شده است.

ارزیابی محتوایی گزارش

الف) سامان مندی
- آیا گزارش یک کل سامان مند را تشکیل می دهد؟ خیر
- آیا گزارش برای ساماندهی محتوایی خود مدل مفهومی ارائه کرده است؟ خیر
- آیا گزارش دارای فرضیه یا فرضیه هایی با سوالات مشخص است؟ خیر
- آیا عناوین موجود در گزارش دارای انسجام و هماهنگی است؟ خیر
- آیا بسط و توضیح مطالب در هر پاراگراف، بخش، فصل و ... در گزارش انجام شده است؟ خیر
- آیا در پایان هر فصل، بخش و ... مؤلف به جمع بندی مطالب پرداخته است؟ خیر
- آیا گزارش دارای بخش نتیجه گیری یا جمع بندی نهایی است؟ بله

ب) نوآوری
- آیا محتوای گزارش دارای سطح خاصی از نوآوری در نظریه پردازی و اندیشه ورزی است؟ خیر
- آیا گزارش مدعی صورت بندی جدید از مبانی نظری قدیمی است؟ خیر
- آیا در گزارش توانایی های نوین فناورانه وجود دارد؟ خیر
- آیا گزارش مدعی ارائه محصولات یا خدمات جدید است؟ خیر
- آیا محتوای گزارش دارای توانایی خاص در ایجاد یا گسترش گفتمان اجتماعی را دارد؟ خیر
- آیا خواندن این گزارش تفکر نقادانه را ترغیب می کند؟ خیر

پ) اهمیت
- آیا نسبت حجم مطالب به اهمیت موضوع در گزارش کافی است؟ خیر
- آیا چینش مطالب در گزارش بر اساس درجه اهمیت موضوعات و وزن محتوایی آنها انجام شده است؟ خیر
- آیا در نگارش مطالب در گزارش به موضوعات اولویت دار توجه شده است؟ خیر

ت) شیوایی، روشنی و قابل فهم بودن
- آیا متن گزارش روان و سلیس است؟ بله
- آیا در گزارش مطالب به روشنی توانسته اند موضوعات مرتبط با خود را مطرح کنند؟ خیر
- آیا گزارش ساده و قابل فهم است؟ خیر

ث) جامعیت
- آیا گزارش به لحاظ موضوعی جامعیت دارد و وجوه مختلف موضوع را پوشش می دهد؟ خیر
- آیا استفاده از تصاویر، نمودارها، جدول ها و ... توانسته است به همه جانبه بودن گزارش کمک کند؟ گزارش فاقد تصاویر، نمودارها، جدول هاست.
- آیا مؤلف از ساختارها و کلمات رایج در متون علمی و نیز سبک نویسندگی استفاده کرده است؟ خیر
- آیا گزارش از ویژگی های بینامتنی برخوردار است؟ خیر
- آیا گزارش برای کمک به درک جامع، الگو یا مدلی خاص برای ساده سازی روابط پدیده مورد نظر با سایر پدیده ها ارائه کرده است؟ خیر

ج) اعتبار
- آیا گزارش مبتنی بر پژوهش های روزآمد حوزه تخصصی مربوطه است؟ خیر
- آیا شواهد، منابع و استدلال های موجود در گزارش از اعتبار علمی لازم و کافی برخوردار است؟ خیر
- آیا اعتبار علمی گزارش از سوی یافته های پژوهشی معتبر داخلی و خارجی تایید می شود؟ خیر

ارزیابی اجتماعی گزارش

الف) مخاطبان و ذینفعان
- مخاطبان و ذینفعان این گزارش چه کسانی هستند؟ ظاهرا اعضای شورای نگهبان
- آیا انتشار این گزارش مورد استقبال مخاطبان و ذینفعان قرار گرفته است؟ نامشخص
- آیا این گزارش مخاطبان را به پژوهش بیشتر در رابطه با موضوع تخصصی ترغیب می کند؟ نامشخص
- آیا گزارش حاضر توانایی برطرف کردن نیازهای مخاطبان و ذینفعان خود را دارد؟ نامشخص

ب) تاثیرگذاری اجتماعی
- آیا گزارش در بحث پیرامون پدیده مورد نظر خود از جامعه نگری قابل قبول برخوردار است؟ خیر
- آیا گزارش پیش نیازها و پیش فهم های ضروری و مورد نیاز برای فهم خود را به مخاطبان ارائه کرده است؟ خیر
- آیا گزارش برای علل و آثار مشکلات متعدد موجود در زندگی مردم تحلیل مناسبی ارائه کرده است؟ خیر
- آیا گزارش برای حل مشکلات زندگی مردم دارای طرح اجرایی با پیشنهادهای مشخص و مستدل است؟ خیر
- آیا گزارش برای کارآمدی راهکارهای پیشنهادی خود برای حل مشکلات زندگی مردم روش راستی آزمایی خاصی را پیشنهاد کرده است؟ خیر
- آیا گزارش توانسته است اهداف اجتماعی از پیش تعیین شده خود را محقق سازد؟ خیر
- آیا ناشر مجموعه نظرات مخاطبان و بازخوردهای مجامع علمی را پیرامون گزارش منتشر کرده است؟ خیر
- آیا گزارش نسبت خود را با اسناد فرادست و فرودست کشور معین کرده است؟ خیر
- آیا گزارش مطالبی پیرامون کارآمدی و عملکرد قوانین مرتبط با موضوع بحث خود را ارائه کرده است؟ خیر
- آیا انتشار این گزارش بازتاب های رسانه ای گسترده در پی داشته است؟ خیر

پ) نیازمحوری
- این گزارش چه نیازی (بنیادی، تخصصی، درسی، کمک درسی و عمومی) را تأمین خواهد کرد؟ نیازهای عمومی
- آیا گزارش توانایی علمی و عملی برای تفکیک نوع نیازهای مخاطبان (خلاءها، کمبودها، تهدیدها، آسیب ها، ضعف ها، فرصت ها، قوت ها، ضرورت ها و اولویت ها) و برنامه ریزی و اجرای برنامه های متناسب با آن را (برنامه های ایجادی، جبرانی، پیشگیرانه، مقابله ای، تقویتی، توانمندسازی، ارتقایی، تامینی و انتخابی) دارد؟ خیر
- آیا توانایی هدف گذاری، راهبردگذاری، سیاستگذاری و سازماندهی مرتبط با موضوع برای رفع سطوح گوناگون نیازهای مخاطبان در گزارش وجود دارد؟ خیر

پ) رتبه ها و جوایز
- آیا گزارش دارای رتبه و جوایز ملی و بین المللی است؟ خیر
- آیا گزارش دارای ارجاعات داخلی و خارجی از سوی منابع علمی معتبر است؟ خیر

ت) تقدیر و تشکر
- آیا در گزارش از شخصیت های حقیقی و حقوقی موثر در کار (اعم از امور علمی و فنی و...) سپاسگزاری شده است؟ خیر
- آیا گزارش در مجامع علمی داخلی و خارجی مورد تقدیر قرار گرفته است؟ خیر

ارزیابی های شکلی گزارش

الف) ویراستاری فنی
- آیا تعداد کلمات و صفحات گزارش برای بیان کامل موضوع گزارش کافی است؟ خیر
- آیا عنوان گذاری اصلی و فرعی در گزارش به درستی انجام شده است؟ خیر
- آیا نوع صفحه آرایی (نوع و اندازه خط، فاصله خطوط، حاشیه ها، سرصفحه و پاورقی و ...) گزارش مناسب است؟ خیر
- آیا آیین نگارش واژگان و جملات بر اساس زبان فارسی معیار در تدوین گزارش رعایت شده است؟ خیر
- آیا در گزارش برای واژگان و اصطلاحات علمی بیگانه، معادل سازی مناسب انجام شده است؟ خیر
- آیا نشانه گذاری در گزارش (مانند ویرگول، نقطه، خط تیره، ویرگول نقطه و پرانتز و ...) به درستی انجام شده است؟ خیر

ب) ویراستاری علمی
- آیا گزارش دارای ناظر یا ویراستار تخصصی است؟ بله
- آیا ناظر یا ویراستار تخصصی به وظایف خود عمل کرده است؟ خیر
- آیا گزارش از زمان انتشار چاپ اول تاکنون بروزرسانی شده است؟ خیر
- آیا محتوای گزارش نیاز به حذف مطالب دارد؟ بله
- آیا محتوای گزارش نیاز به اضافه کردن مطالب دارد؟ بله
- آیا گزارش حاضر نیاز به ویراستاری ادبی دارد؟ بله

ج) ویژگی های خاص
- آیا گزارش دارای ویژگی های خاص مانند کادر های خلاصه پیام، سخنان بزرگان، تاریخچه و... است؟ خیر
- آیا گزارش دارای صفحه شناسنامه است؟ بله

آگهی مفقودی

سند کمپانی و برگ سبز یک دستگاه خودرو سواری پژو پارس مدل ۱۳۸۷ به رنگ سفید روغنی به شماره موتور ۱۲۴۸۷۰۹۹۷۹۲ و شماره شاسی NAAN۰۱CA۶۹E۷۲۴۹۷۰ به شماره پلاک ایران ۲۳– ۱۶۱ب۵۵ متعلق به فاطمه زینلی مفقود گردیده و از درجه اعتبار ساقط است. کاشان

***